

A HALOTTLÁTÓ

TA 710

szines
16 mm
1 óra 10 perc
2 tek.
magyar hang

Gyártó ország: Magyarország
Gyártó cég : Mafilm EDS
Magyar Televízió
Gyártási év : 1977.
Rendező, fi. : Moldován Domokos
Operatőr : Pap Ferenc
Operatőr assz: Ramm László
Kovács György
Grätzer Rudolf
Vágó : Kollányi Judit
Dramaturg : Gere Mara
Zene : Jenev Zoltán
Sári László
Vidovszky László
Énekel : Csengery Adrienne
Hang : Wechter Ernő
Archív fény-
képfelv. : dr. Király József
Gyárt.vez. : Jankovits Márta
Faludi Béla
Felv. vez. : Könczöl Kriszta
Fővilágosító : Szirti László
Berendező : Balogh Livia
Vágó assz. : Szekrényesi Anna

Dokumentumfilm egy Putnokon élő "halottlátó" asszony személyéről, "munkájáról", a vele kapcsolatos legendákról és az emberekről, akik ehhez az asszonyhoz fordulnak, hogy elhunyt hozzátartozóik tulvilági "életéről" tudjanak meg valamit.

A film elején a rendező kamerája segítségével olyan embereket mutat és szólaltat meg, akik csak hirtől ismerik a halottlátót. Ezek elmondják, hogy hallottak olyan esetet, hogy nem mondott igazat, nem tudott a halottról mondani semmit, hogy jelentéktelen dolgokat mond, hogy egyeseket elkerget stb. De halottak olyat is, hogy valakinek igaz dolgokat mondott el a halottjáról. Munkájáért nem kér pénzt, de kap, és olyat is mondanak, hogy megkeres napi 30.000 Ft-ot. Az emberek egy része hisz neki, más része nem, van aki hisz is, meg nem is.

A putnoki plébános elmondja, hogy ismeri a "halottlátó" asszonyt. Szerinte szó sincs arról, hogy hatalmas legyen a tulvilággal való beszélgetésre, csak szuperérzékenysége lehet, amelynek segítségével könnyen eltalálhatja a hozzátartozó óhaját.

Egy egyszerű falusi cigánycsaládnál vagyunk. A halott menyé elmeséli, hogy mivel apósa éhesen halt meg, disznóvágáskor elástak a sirjában töltöttkáposztát. Elmentek a "tudóshoz" is, hogy megtudják, hogy van a halott após. A "tudós" elmondta, hogy éhes nagyon, nem tud járni, fullad, rákban halt meg és az a kérése, hogy sok misét mondassanak érte. A család csak azt nem érti,

hogy miért nem köszönte meg a sirra tett virágot és a töltöttkáposztát. S gyanus az is, hogy rákban halt meg - utólag még a körzeti orvos is azt mondta, hogy sosem volt rákja. Így aztán a meny a riporternek azt válaszolja, hogy hiszi is meg nem is, amit a tudós nő mondott.

- A halottlító háza. A bejárat előtti erkélyen nagy tömeg várakozik, s a halottlító asszony hangja hallható, ahogy sorra utasítja vissza az embereket, mondván, hogy nem bír mindenkit fogadni, külföldieket végképp nem, hisz a magyarokra sincs elég ideje.

- Interju a halottlító asszonnal. Többek között elmondja, hogy 25 éve kezdte ezt a munkát. Élőkről semmit sem tud, mindenkit úgy lát, ahogymeghal. Ő nem szélhámos, nem babonás, nem hisz például a "rontásban", s csak olyan emberekkel foglalkozik, akikről látja, hogy komolyan érdeklődnek. Pénteken, szombaton, vasárnap munkaszünetet tart. Tud róla, hogy az emberek mindenfélét beszélnek róla /pl. hogy Kennedyné küldte a lányának az esküvői ruhát, sőt ki is akarta vitetni Amerikába, hogy megkértesse férje gyilkosát, hogy napi 5-6 ezer forintot keres/, de rájött, hogy felesleges vitázni az emberekkel, ugysis azt mondják, amit gondolnak. Elmondja, hogy első férjétől elvált, mert az a felesége nagy keresetere hivatkozva nem volt hajlandó dolgozni és "borravalót" hozzákeresni. Beszél a putnoki tanáccsal zajló adóperéről, becslés alapján ugyanis havi 2ezer Ft jövedelemadót róttak ki rá, amit több évre visszamenőleg is ki kell fizetnie. Ezért hagyta ott addigi munkahelyét, ahol havi 1200 Ft alapbérért dolgozott, így ugyanis most többet "beszél".

- A kamera ezután sajátos tevékenysége, a hozzáfordulókhöz mondott "beszéde" közben mutatja be az asszonyt. A beszélgetések a lakás egyik szépen berendezett szobájában zajlanak /az asszony maga is ápolt, jól öltözött/. Az asztalnál ülve, maga elé meredve mondja el, amit "lát" a vele szemben ülő hozzátartozóknak. Az egymás utáni beszélgetésekből nyilvánvalóvá válik a halottlító asszony módszere: jelentéktelen kérdéseket tesz fel és ügyesen megfogalmazott közhelyeket mond a halál körülményeivel kapcsolatban, ráérezve a hozzátartozók gusztusára. Ha netán tévedne, finoman, a vendéget megtévesztve helyesbit. Így aztán érzelmeikben megbolygatott siró és mindent elhívó emberek hagyják el a szobát. Azonban nem minden "beszélgetés" sikerül. Erre példa a film végén szereplő cigányházaspár esete: a halottlító asszony ugyanis a hozzátartozók hitetlenkedése miatt állandó helyesbitésre kényszerült pl. a halál okának megnevezésekor /verekedést, leütést majd szurást emlegetett, holott az öregember veje szeme láttára ágyban halt meg/. Csalódottságuk jól látható az arcukon, s mikor kijönnek a szobából a film készítőinek is beszélnek erről.

Bp. 1978. jun. 7.

FM.

A HALOTTLÁTÓ

Szines magyar dokumentumfilm

Kép: Pap Ferenc

Zene: Jeney Zoltán

Irta és rendezte: Moldován Domokos

Vécsei Jolán putnoki asszony két éve adózik "halottlátási tevékenység" után. A hivatal vezetője /a volt férj bejelentése nyomán/ havi kétezer forintot vetett ki rá. Az asszony méltatlankodik: hogyan lehetséges ilyesmit megadóztatni... Ahogy szavaiból kikerekedik ez az intézkedés, karöltve a "társadalmi nyomással", valósággal kényszerítette rá, hogy állását odahagyva, profi módon, hivatásszerűen foglalkozzék "halottlátással".

Fiatalabb korában idegrendszeri zavarokkal kezelték. Gyakran elájult, s önkivületi állapotában szellemekkel társalgott. Utóbb - mint mondja - már mások kérésére is képes volt fölvenni az érintkezést a túlvilággal. Olyannyira jó üzletnek bizonyult ez, hogy lassankint családjá fő keresőjévé, eltartójává lett.

Jöttek, s jönnek ma is hozzá az ország minden tájáról, sőt még külföldről is.

És képessége, s hallatlan rutinja, ember-és az emberi viszonylatok ismeretének segítségével néhány patent elemből, kinek-kinek saját szájaize szerinti választ kreál. Ezzel segít elfogadtatni a halál keserves tényét, feloldva az elhunyttal szembeni, szükségszerűen jelentkező lelkiismeretfurdalást, s így közreműködik a belső harmónia helyreállításában - néhány egyszerű, veszélytelen "gyógyszert" javasolva - mint pl. mise, divatos sirépités, virághordás, stb.

Éleslátását nem csupán kiváló stratégiája bizonyítja, de az a tény is, hogy pontosan fölismerte tevékenységének társadalmi meghatározottságát. Tudja, melyik rétegre számíthat, tisztában van az igényekkel, óhajokkal, s munkáját személyre szabottan - egy bürokrata pontosságával, egy szakember lelkiismeretességével szervezi meg. S páciensei legtöbbször azt kapják tőle, amit várnak. S ha nem, az csak annak következménye, hogy Vécsei Jolán sem képes mindig a jövevények színvonalára "leszállni".

Ha néha előfordul is egy-egy baklövés, ezt rutinja segítségével gyorsan kijavítja, kimagyarázza.

A városban általában hitetlenkednek. Nem veszik komolyan a putnoki "nevezetesség" képességeit. S Jolán, míg saját tevékenységét valósnak, természeti, természetes, adottságokból eredőnek fogja föl, addig a babonát magát élesen elítéli. "Fölvilágosult" asszony!

Eredeti és végleges cím: A HALOTTLÁTÓ

Nemzetiség és gyártó: magyar, MAFILM Hiradó és Dokumentumfilm Stúdió és a Magyar Televízió koprodukciója

Kópia: szines, normál, játékidő: 70 perc

FILMSZEM

- Kedves nézőink! Nem véletlenül térünk vissza immár másodszor a Halottlátó című filmre, hiszen Moldován Domonkos dokumentumfilmje országszerte óriási port kavart. En azt hiszem, hogy jó lenne ha most megnéznénk néhány részletet abból a filmankótból, amelyet a Csepeli Autógyárban tartottak. De mielőbb megnéznénk ezt a részletet, megkérem Szecskő Tamást, aki nem véletlenül ül itt, hogy nézze meg velünk együtt, hogy majd utána segítsen bennünket eligazodni ezekben az igen furcsa és nem mindennapi kérdésekben, tudományosan is.

- Ami a filmben feltűnő volt, hogy hasonló egy orvosi rendelőhöz. Tehát várószoba, és kész, jöhet a következő. Hogy mégis úgy felvetődött bennem is, hogy valami vonzónak mégis kell lenni a dologban, én sem hiszek benne, soha nem is hittem a babonát, de mégis valaminek kell lenni, hisz ahogy ott a plébános is megszólalt, valamilyen szuggesztív erőnek mégis kell lenni, hogy az emberek hisznek.

- Két fogadónapján forgattunk a Jolánkánál, és aki éppen bement hozzá, semmiképpen nem szereplők voltak ezek, mindenki aláírta persze, hogy engedélyezi a felvételt, illetve úgy történt, hogy mi bejelentettük, hogy forgatni fogunk és aki nem óhajt részt venni ezen, az menjen haza. Senki nem ment el.

- Az én véleményem erről a tudós asszonyról az, hogy egy magas fokú fantáziával rendelkezik, mert ez csak fantázia lehet az egész, és neki van annyi praxisa már ebben, ami - 25 éve gyakorolja ezt - azt mondják gyakorlat teszi mesterré az embert, és nagyon jó ez a közmondás, hogy következtet már abból, hogy milyen az a megjelenő, aki jön, hogy fiatal, vagy öreg, hogy valójában ő már arról meg tudja itélni azt, hogy talán a férje halt meg, vagy a gyereke. Gyakorlatból ő már ezt meg tudja itélni, és egyáltalán nem hiszem, a véleményem az, hogy egyáltalán nem hiszem el, és én magam részéről nagyon sajnálom azokat a hiszékeny embereket, akik egyáltalán ide elmennék, főleg ilyen idős néniket, természetesen maguktól mennek, nem kényszeríti őket senki.

- Szerintem ez az embereknek egy bizonyos megnyugvást jelent, hogy ők megtették mindent azért, hogy holta után legalább legyen nyugta a kedves halottjuknak, és ez a nő tényleg olyan nagy praxisra tett szert, hogy mindenkivel beszélgetni tud a saját nyelvén, tehát nagy emberismerete van, ezért megy ki szerintem körülözní, hogy fiatal, vagy öreg az, vagy mit lehet azoknak mondani. És van egy tipusszövege, amit megfelelőképpen tud alakítani. És nagyon jó, hogy ez a film készült, mert merjük remélni, hogy nagyon sok embert felvilágosít erről, és talán aki még egy kicsit hisz is ebben, most talán a film kapcsán rájön, hogy itt mégis valami nem egészen tiszta és leginkább egy pénzszerzés, és nem más.

- Valamikor megvolt az, hogy égették a boszorkányokat. Most meg megengedjük. Szerintem egy táblát ki kellene tenni a kapujára, amiben hatóságilag tiltva van az ilyen dolog.

- Ön szerint ez a valóságos problémát megoldaná?

- Egyszerre nem, de gondolom fokozatosan rövid időn belül megszűntetné.

- Szerintem a problémát nem oldaná meg az, ha táblát akasztanának ki.

A megoldás lényegében itt van, a televízióban kell levetíteni a filmet, lássa az egész ország, lássa meg minden ember, hogy ez mi,

-- Maga szerint kiről szól a film? A Jolánkáról, vagy azokról az emberekről, akik hozzá járnak?

- Tulajdonképpen azokról az emberekről, akik elmennek hozzá.

- Ő talán ki tudja szurni azt - elnézést a kifejezésért - hogy ezek az emberek mégis meglátszott, hogy nem tulzottan, ő maga is azt mondta, szóval lebecsülte tulajdonképpen azokat, akik jöttek hozzá, és tisztában volt azzal, hogy ezeknek mit lehet mondani.

- Azt hiszem, hogy lehetne arra reális alapot találni, hogy ezt az asszonyt lecsukják, mert a hiszékenységgel való visszaélés, és főleg súlyos összegeket is szed be, és ez csalás, és a csalásért büntetés jár, de ezzel nem oldanak meg semmit, mert ez az asszony szükségletet elégít ki, egy lelki szükségletet, és ezt a lelki szükségletet kellene más formában kielégíteni. Akkor esetleg meg lehetne oldani ezt az egész kérdést.

Például filmvetítéssel, de ezt összekapcsolni ismeretterjesztő előadásokkal, de nem egyetemi szintre, mert azt nem értenék meg, hanem alacsonyabb szinten, ezeknek az embereknek a szintjén, akiknek van három elemjük, és nem tudnak írni meg olvasni. Olyan keveset tudnak az emberek önmagukról, kevéssé van lehetőségük kitárulkozni.

-- Mindenkinck van halottja, férfi is, nő is. Ezt megkérdezi, férfi vagy nő, legalábbis szerintem, és akkor kezd beszélni róla. Van fiatal halott is van idős halott is, nekem is van, másnak is van, és ebből aztán mond egy szöveget. Én elcsodálkoztam, hogy akik elmennek hozzá, ezek mind elhiszik, biztos, hogy elhiszik. Én nem hinnék el egy szavát sem, nekem hiába mesélne. Pedig nekem is van halottam nem egy. És nem kérdezném meg, hogy mit üzennek. Ezek már nem üzennek semmit. Szerintem, semmit, senkinek.

- Ha magának azt mondanák, hogy tényleg van valaki, aki tud beszélni a halottakkal, el akarna menni hozzá? Akarna a halottaival beszélni?

- Nem, nem mennék, nem akarnék beszélni velük, itt a földön beszéltem velük eleget.

- Biztos megnézték ezt orvosok, pszichológusok tehát olyan emberek is, akik ennek a tudományágnak a kérdéseivel foglalkoznak, hogy ezeknek az embereknek mi a véleménye róla?

-- Nem vagyok ugyan sem orvos, sem pszichológus, de a szociológus számára is mond néhány nagyon érdekes dolgot ez a film, sőt maga az ankét is, hiszen az ankétban benne vannak a válaszok nagyjából. Többen utaltak rá, nagyon helyesen, hogy itt egy nagy, erős emberismeretről van szó, egy nagyon pontos helyzetfelismerésről a Jolánka részéről.

Voltak, emlékeznek, az ankétban, akik úgy fogalmaztak, hogy mindenki a saját nyelvén beszél, aztán valaki utalt arra, hogy a fantázia és a gyakorlat keveredik, és gyakorlatból meg tudja ítél-
ni, milyen emberrel áll szemben.

A pszichológusok empátiának nevezik azt a tulajdonságot, hogy valaki a másik helyzetébe könnyen beleéli magát, és a másik aspektusából néz kifelé. Valószínű itt egy nagyon erős empátikus készségű emberről van szó, aki szinte előhívja a vele szemben ülő páciensből azt az emlékképet, ami él benne a halottjáról, kedves halottjáról.

Külön érdekes megfigyelni azt a kommunikációs stratégiát, amit ez az asszony folytat a beszélgetések során, leginkább az ugynevezett szélhámos stratégiához hasonlíthatnám, valamit a vakvilágba bedob, egy gondolatot, egy megjegyzést, és figyel a reakciót. Figyeli, hogy mi történik a páciens arcán, és szűkíti a lehetőséget, a valószínűség mezőjét, és végül talál valamit. De a páciensből bontja ki.

Nagyon érdekes volt egy része a filmnek, ahol arról beszélt egy családnak, a halott papa nevében, hogy nem voltatok ott fiam, amikor megszurtek, a család egy kicsit döbönt lett, hiszen nem bűntényről volt szó, a Jolánka rögtön észrevette ezt, és úgy fordította lassan a beszélgetést, hogy végül kiderült, ő arra gondolt, hogy enjekcióval szurták meg. Ez egy nagyon nagy valószínűségű állítás már, mivel azért a betegek legtöbbször injekcióstüvel megszurják.

Itt egy nagyon érdekes kommunikációs helyzetről van szó, ahol a Jolánka, ez a látóasszony, nem csupán abból kap jelzést a páciens-től, hogy az illető mit mond, hanem az ugynevezett metakommunikációs jelzéseiből, a szemrebbenéséből, a feje mozdulatából.

Nem véletlen, hogy annyira igénybe veszi az ő szervezetét ez a tevékenység, vagy munka, ahogy ő fogalmaz. Emlékeznek rá, hogy bizony panaszkodott fáradtságról. Tulajdonképpen itt egészen nyilvánvaló, erre az ankét is utal, itt semmi természetfölöttiről nincs szó. Nem a halott beszél, sőt tulajdonképpen nem is a halottlátó asszony beszél, a páciens beszél, a minikájával, a gesztusaival, a halottlátó asszony pusztán verbalizálja, szavakban visszaadja azt, amit érzel a páciensen.

Természetes, ez nagy megkönnyebbülést okoz a páciensnek, ezért van egy bizonyos fokig terápiás funkciója ennek az egész helyzetnek. Az ankétban voltak, akik orvosi rendelőként határozták meg a helyzetet, mások azt mondták, hogy megnyugvást jelent az embernek, volt olyan, aki említette, hogy le lehetne csukni, de tulajdonképpen szükségletet elégít ki.

Hát tulajdonképpen egy bizonyos réteg számára, bizonyos csoportok számára ahhoz hasonló funkciót elégít ki, egy-egy ilyen eset, ami az őskortól kezdve, egész mostanáig végigkíséri a társadalom fejlődését, az egyház fülbegyónásától egészen mondjuk a telefonos lelki segélyszolgálatig, egy sajátos terápiás funkció, olyan emberek számára, akik izoláltak, elszigeteltek, szegényes, társadalmi, emberi környezetben élnek.

Éppen ezért, tulajdonképpen, amit javasolnak az ankéton, a felvilágosító munka, önmagában nem elégséges. Itt arra is szükség van, hogy az intézményrendszere a társadalomnak több lehetőséget adjon ilyen kibeszélésre, gazdagítsa a baráti kapcsolatokat, társadalmi kapcsolatokat, és akkor egyre kevesebben, természetesen egy állandó műveltségi színvonal mellett, egyre kevesebben fognak halottlátó jellegű helyekhez, eseményekhez, személyekhez fordulni. Persze azt hozzáteszem, a halállal szemben mindig döbbenet fogunk állni, és ez pszichológiai rövidzárkat mindig fog okozni.

MOLDOVÁN DOMOKOS:

A HALOTTLÁTÓ

MAFILM

Híradó és Dokumentumfilm Stúdió

és a

Magyar Televízió

1977.

Budapest

Fut a táj a vonatablakból. Fekete kendős fiatal nő utazik
Putnok felé.

A putnoki szőlőhegyen egy középkorú és egy idős asszony:
anya és leánya beszél egymás szavába vágva szőlőszedés-
szüretelés közben:

Hogyan lehetett neki azt megtanulni? Azelőtt még nem jósolt?
Jánkorába! Ugy-e, hát az apósa felakasztotta magát. Aszt
ő csak azóta jósol. Felakasztotta a padon magát, aszt ő
csak azóta jósol.

/másik női hang:/

- Hát csak úgy, hogy a szellemek huzogták. Aszt beszéltek
a szomszédgyai. Én nem tudom, mer én Jolánt látom, mi kö-
szönünk, meg én szeretem is, én nem haragszok rá. De így
beszéltek, hogy huzogták a szellemek. Hát én, nem hiszem,
mer én nem láttam, de attól huzoghatták.

/És hol huzogták?/

- Ott a szőlőbe, ahol laktak ők. Ott laktak ők azelőtt a
szőlőbe.

/-Hány szellem huzta a lepedőt?/

- Hát én nem tudom azt. Hát nem jöttek el bemutatkozni,
hány szellem volt. /nevet/

/-És a lepedőbe huzogták?/

- Lepedőbe. Hát biztos az ágyon fekütt. azt lepedőstül.

/-És a szőlőtövek között?/

Szőlők közt laktak. Tetszik érteni? És ott, az ablakon
ki akarták lökni. Dobni. Mer ha nem beszét, akkor a
szellemek kinozták. Így mongyák a szomszédok.

Én nem vótam ott, én nem tudom.

/-És mondja Ócsainé, maga ezt elhiszi?/

- Én? Hát, ha nagyon mongyák, el.

Montam is a Jóskának, a valódi urának, aki vót neki.

Mondom: Jóska! Hát azt hogy vitték őt lepedőn?

Ment, aszongya, mint az angyal, kifelé vitték őtet.

/másik nő/ - Még a hóttat is megmutassa. Hát hogy lehet
ilyesmit megcsinálni? Hogy még a hóttat is megmutassa ugy,
ahogy eltették?

/A két asszony felváltva beszél tovább./

- Nem igaz.

- No nem azt mongyák?

- Mese!

-De így mongyák!

- Mondani!

- Én nem hiszem, mer a tulvilágrul még nem gyött vissza
senki, ezér nem hiszem. Mer ha egy visszagyött vóna, valaki,

akkor azt mondanám, hogy bebizonyította. Onnan csak Krisztus urunk gyött vissza.

- Én nem hiszem. Én nem hiszem, na. Én nem hiszem.

Sokan azt mongyák, kibógve gyön a szemek, osztán sirnak, hogy: Igazat mond! Igazat mond, ugy vót. Igazat mond. De én nem hiszem.

- Nem hiszem no.

- Hát ugy csinálnak! Igazat mond, aszongya, ugy vót!

- Hát nem küldik a népeket, minek mennek? Minek mennek?

Egyik azt mongya, hogy igazat mond, másik azt, hogy nem. Sok pénze van.

/-És mégis mit mond?/

- Hát hogy, hogy halt meg, hogy temették el. Megmond mindent, azt mongyák.

/-De mindenkinek ugyanazt mondja, én ugy hallom./

- Hát én még nem vótam nála, de vót olyan, aki azt mondta, hogy mindent megmondott.

/-És mennyit adnak neki?/

- Hát vót olyan, aki azt mondta, hogy ötszázat.

Vót olyan, aki azt mondta, hogy százat nem adhat, vót aki ötven forintot. Ő nem kér pénzt, a nép adja neki.

- Hát sokat keres, azt autó autót ér, mit tetszik gondolni? Itt má, az uj uton végig. Meg elmennek az autók má most

parkolni, azt úgy jönnek hozzá, mind a temetésre vagy
lagziba.

/-Mit mondanak, hogy nemmit keres a Jolánka?/

- Hát azt mongyák, hogy sokat keres, harmincezret is,
de én nem láttam. Én csak azt hiszem el, amit láttam.

/-Naponta harmincezret?/

- Igen, naponta, de én nem hiszem el, mer csak azt hiszem
el, amit látok. És ezt a régi ura mondta.

/-És ezt mennyi idő alatt keresi, egy nap?/

- Hát ameddig jósol! Az lehet, hogy nem igaz, hát a nép
tuloz azér. Irigylik tüle, a pénzt és akkor beszélnek
össze-vissza, az is lehet.

- Én nem hiszek, drága. Nem én! Nem én, ha mingyá megöl-
nek, se hiszek. /mindkettlen nevetnek/ Nem hiszek!

/-Miért nem hisz?/

- Azér, mert rablás az egész.

-Honnan tudja?

- Honnan? Azér, hogy a jósasszomá vót az Avason?

Nem én! Nem! Én mondom: tessék nézni, az én uram csak
ezernégyszáz forint nyugdíjat kap, de két forintot nem
adnék a beszégyiér. Nem. Nem, nem. És putnoki nem is na-
gyon megy hozzá, azt tessék bár akárkitől megkérdezni.
A putnoki katolikus templom előtt a plébános elmondja
véleményét a halottlátó-asszonyról:

- Tíz esztendeje vagyok Putnokon plébános és tulajdonképpen azóta ismerem jól Jolánt. Ismerem személyesen is, templomba is járogatott egy időben. Sőt egy alkalommal szőnyeget ajándékozott a templomnak. Aztán ismerem hírből, hiszen akik jönnek ide, különböző helyekről, sőt szomszéd országokból is, azok úgy megfordulnak utána vagy a templomban, vagy a főtéren, és ha meglátnak, megkérdezik, mi a véleményem róla.

Tehát, hogy mi a véleményem róla? Tanulmányaim után azt mondhatom, hogy szó sincs semmiféle halottakkal való társalgásról. Tehát nincs hatalma arra, hogy a tulvilágot szólítsa és idejűjjenek megrendelésre szinte, hozzá jöjjenek. Erről szó sincs. Egy bizonyos szuperérzékenység lehet benne, hogy a tudatba, a mások tudatába vagy a tudatalatti világába egy kicsit bele tud sejteni. De egyébként ezeknek semmi köze a halottlátáshoz.

Na most, az, hogy imádságra biztatja az embereket, ez nagyon jó önmagában. De a keresztény ember úgy is tud imádkozni, ha nem éppen Jolántól tanulja meg. A keresztény ember az tudja, hogyha halottait szereti, akkor imádkozik érte anélkül is, hogy elmenne és látni akarná halottait és csak az után kezdene imádkozni.

Egy bizonyos, sötétebb hatalmakkal való barátságunk vagy

kapcsolatnak tartom inkább, mint annak, hogy az igazi
tulvilággal, az igazi megdicsőült lelkekkel való kapeso-
lat legyen ez. Nem, nem. Inkább egy sötétebb valami,
amitől inkább tartózkodni kell, mint menni hozzá.

Putnok felé megy a vonat, a dombok között.

Sokan utaznak, feketében, szótlamul.

Egy putnoki udvaron állunk. Szemlives, fejkendő putno-
ki asszony igyekszik "lebeszélni" a halottlátóról.

- Harmincöt óta lakom itt, Putnokon és az állomásra jöt-
tünk lakni Egerből. Aztán följöttünk ide, a fölvégebe is, és
akkoriba kezdett Jolán így mondogatni.

Jöttek hozzá sokan, rengetegen jártak. De én ebbe soha nem
hittem. Én nem. Még csak nem is föltételezem, hogy ilyesmi
létezik. S a férjem beteg volt hat és fél évig, és így öve-
le is vitatgattuk sokat, mert ő nagyon sokat olvasott tör-
ténelmet, mindent. És azt mondta, hogy:

- Édesanyám, ha én meghalok Jolánhoz ne menj el, mert az
ugyse igaz, amit ő mond, és nem hiszem, hogy a lélek neki
akkor jön, amikor ő elgondolja aztat. Hát szóval nem, ebbe
képtelenség himi! Hát, és sok nénivel így utaztam Egerből
is, vagy a mult héten volt Szlovákiából ez a néni: tragikus

halállal halt meg a fia neki és eljött Jolánhoz, hogy hát mongyon neki valamit, hogy valamit szeretne tudni. S egyszerűen elzavarta, hogy ő nem tud semmit. Ő nem tud mondani róla semmit.

Akkor Novajról itt volt az unokanővérem, a nővéremmel együtt. Az is le volt beszélve, hogy mond nekik, és háromszor is elmentek a lakására, azt mindig elzavarta őket. /-És maga nem szólt a novaju nővérenek, hogy: "Ne jöjjetek, mert ugye tud mondani semmit?"/

Én mondtam neki. Ő nem is hiszi. Ő azóta az egész falut le is beszéli, mert azt mágya, hogy ő abba nem hisz ugye. Hát nem tudom elképzelni, hogy meg tudná mondani, hogy az én férjem a tulvilágon mit csinál? Hát pont ő olyan, hogy most ő neki ugye a lélek, amikor ő meggondolja, akkor jön? És hallottam olyasmit, az egyik asszonyka mesélte, hogy ő elment és hát neki se mondott igazat. És ő mondta neki: hogy: "Kütsd meg az édesanyámat!" Mer olyasmit mond, hogy ő is, meg is tudja mutatni. És azt mondta, hogyhát: - Hát megijedsz meg nem tudom, szóval nem akarom. Most borus idő van, nem jön a halott, meg a szellem. És erre föl azt mondta neki, hogy: "Nem tudsz te semmit, se, csak bolonddád teszed a népot!" Ez is egy illető volt.

Aztán Borsodról is vót, a férjemnek a nővére. Annak meg

azt mondta, hogy borús idő van, most azért nem mond, mer nem jönnek a halottak, a szellemek.

Kurittyánból szintén jött egy unokanővérem, annak se mondott. Ugyhogy nem tudom. Én nem tudom elképzelni, hogy ennek van valami jelentősége. Hogy rengetegen járnak hozzá, az biztos.

/-Maga hallott olyan asszonyról, aki hisz ebben?/

Hallottam. Hallottam, hogy azt mondja, hogy mindent megmondott neki. Hogy mit mondott meg?

Például a barátnőm vót itt, ő is velem levelezte Éc Egerből. És akkor elment. Visszajött oszt id beköszöntek és elment, visszajött. No mondom: Mit mondott? Megmondta-e neked, édesanyád mit mondott? Mit akartál róla hallani?

-azt mondta, hogy jól van. Mondom: Ezt én is meg tudtam vóna neked mondani. Ezt én is meg tudtam vóna mondani. Ennyit mondott, ezér kár vót Egerből följönni és ennyit. Azt mondta, igen, hogy az édesanyja azt üzeni, hogy jól van. Hát ez, tessék mondani, hogy ez az? Á, szóval semmi az egész! Szerintem én nem tudok elképzelni ilyesmit.

Ismét a vonatból: szaladnak a fák, döcögnek az utasok Putnok felé. Együtt ül a család a konyhában, Bánrévén. Fiatal cigányasszony mesél:

-Az apósom mikor meghalt, arra mink, rá két hónapra, elmen-

tünk a temetőre. És akkor virágot vittünk rája. Hát ugye az az igazság, hogyhát no, nagyon sirtunk. És utána hazajöttünk. Hát közbe az anyósom levágta a disznót. S mondta a fia, az egyik fia, hogyhát: "Anyukám, ebből a káposztából jó vóna apukának vinni, mert ő éhen ment el a temetőbe. És akkor az igaz, hogy mink azt mondtuk, hogy hát tényleg jó vóna neki vinni ki káposztát! Na, asztán, mink igaz, hogy beleraktuk egy kis tányérkába és kivittük az élelmet neki. Pótkust vittünk, meg töltöttkáposztát. Egy kis kapát vittünk, beástuk neki a sirba. Onnan hazajöttünk, majd közbe osztán rá két hétre, mondtuk egymás közt, hogy el kéne menni a tudóshoz. S akkor mondtuk egymás közt azt is, hogy de hogy kell elmenni a tudóshoz? Egy-e? Mer hát fiatalok vagyunk, hát még mink nem vótunk ilyen helyen. Hát azt mondták az öregobbiek, hogy hát, hát meg kell kérdezni valakit, aki má vót, hogy hogy is ment ő? Hogy beszélt neki? Hát mondom: elmegyek én anyukámhoz, Bánrévra. Eljöttünk és megkérdeztük tőle, hogy: "Anyukám, hát el akarunk menni az apósomnak megkérdezni, hogy hát, no, hát mit is akar nekünk mondani, vagy mi az utolsó kívánsága, hogy megtehnénk neki - a tudóshoz.

Anyukám azt mondta nekünk, hogy: Hát elmehettek, kislányom. Előbb menjetek ki a temetőbe. Hívjátok! Utána, mikor fül-szálltok a buszra, akkor ugyanugy hívjátok magatok után,

fől a buszra. Ha vonattal megint, ugy-e, mer vonattal men-
tünk Putnokra (Sépanyról, ott is hívjátok fől a vonatra.
Mink azt is megtettük. Főlhívtuk a vonatra, elmentünk
Putnokra.

De azt is mondta anyukám, hogy hát nem szabad megkérdezni,
hogyhát no hol lakik. Hanem aztán mink nem találtuk sehogy-
se. Aztán mondtam, hogyhát: Én má csak megkérdezem ezt a
biciklis embert, hogyhát mégis, hogy hol lakik ez a tudós.
És lassan mondtam neki, hogy: "Tessék nán mondani, hogy az
a tudós merre lakik? Ó nem szólt semmit, csak mutatott.
Ebbe a közbe. Mink bementünk abba a közbe. Hát igaz, mer
ott is lakott, már rengetegen álltak nála. Hát ugye mingyá
tudtuk, fekete ruhába, no hogy hát ugye már, hogy az az.
A lakás. Mink bementünk.

Közbe jött egy másik asszony férjével. Hát má azér ki is
jött, rögtön, oda az ajtóba. S akkor mondta neki, hogyhát:
Maguk jöjjenek be! Ók bementek. Nem telt el egy jó három
percbe, mikor ők kijöttek.

Rögtön mondta nekünk, hogyhát: "No, mennyenek be maguk!"
Hát mink is bementünk, ugye, hát má nagy izgalomba. Leül-
tetett bennünket és kérdezte, hogy kiről akarunk beszélni.
Hát mingyá ugye a fia mondta neki, hogyhát: "Édesapámról."
S azt mondja: "A felesége hol van?"

Azt mondja, hát itt ül a felesége. Hát akkor azz mongya:

"Maga a felesége?" "Maga a fia?" "És a két hölgy?"

A két hölgy meg hát a menyé.

Akkor mingyár elkezdte mondani, hogyhát: "Férfi vagy nő?"

Mi mondtuk, hogy férfi. És akkor mondja, akkor mondja nekünk hogy hát: "Fullad nagyon."

Már akkor gondolkoztunk, hogy fullad? Hát sose fulladt!

Hát ilyen betegségbe soha nem vót, hogy hát ő fulladt volna. Na de ez, ugye nem szótunk neki semmit, hát hagy mongya.

Fullad nagyon. És mongya, hogy hát: "Ne haragudjatok meg, drága gyerekeim, de én rákbetegségbe haltam meg."

Hát ez is ide ütött nekünk, hogy-hogy? Rákbetegségbe az soha nem vót, ugye! De az az egy kérésom van hozzátok, hogy nagyon-nagyon sok misét mondassatok értem! Mert éhes vagyok. Nem bírok járni.

No, hát ebbe az egybe valahogy kételkedtünk, mer ez igaz, egy hónaptól nem evett semmit. Hát éhes lehetett, igaz-e.

Hát jó, hát mondassuk majd érte, ha hazamegyünk, a misét.

Vártuk, hogy majd mond még ugye többet is. Ugye, hogy megköszöni nekünk a tőtöttkáposztát, hogy kivittük neki. Megköszöni nekünk a virágot, amit mi, tényleg, hát minden hónapba, amilyen virág nyilott, olyant vettünk rája. Ezt egyetlen egyet se, semmit. Se a káposzta, se a virág, kö-

szönés nincs. Csak egyszerűen aszongya, hogy: "Kérdezi itt az öreg bácsi, hogy akarnak valamit mondani neki? Akkor lehet."

De mink az igaz, úgy meglepődünk abba, hogy hát őneki rákbetegsége vót, hogyhát az borzalom. Egyszerűen nem tudunk szóhoz jutni, egyikünk sem. Hanem azt felelte: "Hát akkor legyenek szivesek kifáradni."

Na hát az igaz, hogyhát a sógornóm adott neki ötven forintot, én amit rászántam, odaadtam: én egy százast adtam neki.

Az anyósom akart adni, én má azt mondtam, hogy nem! Gyerünk! Elgyöttünk tőle.

És akkor ugy-e hát az uton beszélgettünk, hogy hát ez egyszerűen nem igaz! Hogy ő rákbetegségbe halt meg!

Hát másnap megint összejött a család és beszélgettük ezt a rákbetegséget. Mondom anyukának, hogy: "Anyuka, gyerünk el a körzeti orvoshoz." "S tudjunk meg mindent pozitív, hogyhát mi igaz ebből, hogy ő rákbetegségbe halt meg?"

Azt mondja anyukám, hogyhát: "Hát én nem bánom, gyerünk, jányom!" Erreföl elmentünk a körzeti doktornőhöz, oda, Som-sályra, s megkérdeztük tőle: "-Drága doktor néni, utánna vagyunk. Semmi nem történik belőle, ha a tiszta szín igazat mondja nekünk." De még akkor nem mondtuk neki, hogy mink a tudónál vótunk.

- Hát idefigyeljen Váradi néni! Biztos, hogy utána vagyunk, Váradi bácsi meghalt. De megnondom magának, hogy mi baja volt a férjének. Őneki egyáltalán rákbetegség még nem is árnyékozta. Hanem ő rengeteget ivott. A szeszecital, az az erős pálinka, mer ő abszolút nem itta az édes pálinkát, csak a fehér pálinkát itta, elrágta a gyomorfalakat, megette a torkot, és azért halt meg Adolf bácsi. De nem azért, hogy ő rákbetegségbe volt.

Hát tisztára meg vótunk döbbenve. Hát az igaz, hogyhát utána aztán, rá egy hétre mink azon vótunk, hogy megnondassuk a misét. Jöttünk, itt is mondatunk egyet, Bánréven, mondatunk egyet Csépingyon, mondatunk egyet Ózdon. Ahol gyerekei vótak, mindenütt misét mondatunk érte, hogyhát ne, hát birjon már járni, birjon enni. Mer hát azt mondta nekünk, hogyhát nem bir egyszerűen járni. S azt mondja nekünk, hogy: A kis unokának meg mondjuk meg, hogy ne féjjen, nyugottan mennyen be a szobába! Holott egyik se félt tőle. Holott egyik se félt tőle. Mer egyik se félt tőle ugye. S akkor hát nem tudom, hogy.

/-És maga ezek után elhiszi ezt, hogy amit a jósasszony mond?/

-Hát én? Én, kételkedem benne. Hiszem is, meg nem is.

Meg nem is. Mer ez az igazság, hogyhát én, én ugye, elmentünk az orvoshoz, és megkérdeztük. Há má a rákbetegségbe

lett volna, így is meghalt az apósom, úgy is meghalt, akkor egyszerűen azt mondta volna, hogyhát, idefigyejjenek, hát abba vót, és nyugoggyanak bele! Utána azt megmondtuk a doktornőnek, mer ő kérdezte tőlünk, a doktornéni, hogy: "Hát, honnan jött ez az ötlet magukba?"

Hát anyuka! Mengyuk meg! Hát drága doktornéni, itt és itt vótunk tegnap. A tudósnál. A putnoki tudósnál vótunk, és ő mondta ezt nekünk. "Ejnye, ejnye! Váradiné, hát ilyen babonaságba is hisz maga?"

Kinevetett bennünket. Szabályosan kinevetett. Hát ugye, hát mit tehattunk? Hát, kézitósókolom, kijöttünk a doktornétól. Hát szégyenbe, ugye, mer hát szégyellettük az egész dógot. Ugye ez az igazság. Szégyellettük nagyon.

Es hát azóta nem is megyünk hozzá. Hát minek? Ha nem mondott egyszerűen igazat, hát akkor minek mennyen hozzá az ember? Semminek.

A vonat lassít, látni az állomás nevét: PUTNOK;

Megérkezés, leszállás.

A halottlátó asszony putnoki háza előtt a lépcsőn, torazon feketéllik a tömeg: a halottlátónak csak a hangja hallatszik:

- A borsodiakat csütörtökön és pénteken fogadom. Csak hét

elején. Drága, de most már késő. Tessenek, most már menni,
mer...

/egy asszony/:

- Kettőre mennének a fiaim.

/A halottlátó asszony:/

- Szlovákiából nem tudom elfogadni. Nem bizony. Hát tetszik
látani, hogy a magyarországiakat nem bírom ellátni, akkor
hogyan tudjam elfogadni Szlovákiából?

Csütörtökön és pénteken fogadom a borsodiakat, a hét kivételé-
vel, mer a héten foglalt vagyok, úgy hogy nem tudok sajnos.

És szabolcsiak pedig hétfőtől szerdáig jűjjenek.

Tessenek elmenni.

/Tűbben egyszerre szűalnak meg:/

-Minket...

/A halottlátó:/

- Nem tudok, drága. Onnan, arról a vidékrűl ne is tessenek
jűnni egyűltalába.

A halottlátó-asszony "monológja" kűzelképben.

Kűzben elsűrgűlt, lánykori képei vűltakoznak a férjűrűl,
gyermekeirűl készűlt képekkel, s amikor betegségűrűl beszél,
lűthető "rűvűlés kűzben" egy 6 kűpbűl álló fotosorozatban,
amely 1960-ban készűlt:

- Pénteken, szombaton, vasárnap egyáltalán nem fogadok.

Egyáltalán nem fogadok, csak a hét első napjaiba, akkor is csak reggel két óra hosszát, mikor mennyi időt. Sőt olyan időszak is van, amikor egyáltalán nem is tudok beszélni, mert annyira ideges vagyok és sok. Szóval fáradt vagyok. És már reggel, mikor fölkelek, má olyan jó, pénteken mindig azt mondom:

Jaj, istenem, de jó, már péntek van! Szóval szinte nem akarok már embereket látni. De mikor fölkelek és már látom, hogy az udvaron az emberek itt vannak, akkor már rettenetes ideges vagyok. Magától idegessé válok. De utána meg is értem őket is, mer azért úgy eltűrekednek és sokan bizony bérkocsikat fogadnak, bértaxikkal jönnek, akiknek ezresekbe kerül. Mer például hatszáz kilométerről eljárnak hozzám, meg szóval az egyik országszéléről mondhatni a másikra. És amikor ide eljönnek, hát nyilván, hogy éjszakákat utaznak. Hát ez nem mindegy szegény embereknek. És úgy mégis csak belegondolok abba, hogy nem azért jönnek el, hogy szerelemből, hogy engem nézzenek meg, hogy Putnok merre van. Hát huszonöt évvel ezelőtt kezdtem meg a beszédet. És mikor bejöttek hozzám az emberek, nem kérdeztem senkitől soha semmit, hogy mit akar. Először egy szót nem tudok. Mondjuk, jöttek énhozzám olyan dolgokkal is, hogy babonások,

például azzal, hogy rontás van. Hát ezt aztán egyáltalán
e se tudom képzelni.

/-Honnan jöttek?/

-Mindenholman! Általába ezek az alacsonyabb kategóriájú
emberek, hogy ne is sértsem talán meg őket, mer egy diplo-
más embert soha senki nem tudott megrontani. És mindig azt
mondták nekem, hogy én értek ehhez. Hát, mondom, ha érteni
tudnák, akkor a saját életemet pontottam volna jónak. De
én ebbe nem is hiszek, ami azt illeti. Ezt nem hittem el,
hogy ilyen van, meg mai napig se hiszek ebbe.

/-A rontásban, szerelmi varázslásban?/

- A rontásba. Abba nem hiszek. Én azt mondom: minden ember
mágának a kovácsa és egy embert se lehet megrontani.

Sajátmaga rontása meg minden ember önmagát.

Sokszor a gyerekek hazajöttek azzal:

-Anyu! Tudod, hogy most, mikor most volt ez az osztályfőnö-
ki óra és akkor beszéltek a babonákról.

És a gyerekek, sokszor sirva jött haza az iskolából, mikor
mondta, hogy: hát itt is van Putnokon egy babonás asszony,
tudjátok, hogy koponyákat autogat, meg ehhez hasonló dolgo-
kat. Ha bemegy hozzá valaki, a szekrényből veszi ki, és
sötét szobába beszél.

S a szegény gyerekek, azok annyira meg voltak rémülve, hogy

ők tudták, hogy ez nem igaz, de ugye az osztályfőnökük ezt állította. Bizony én erre nagyon dühös lettem, benentem az iskolába és megkerestem azt a tanárt, aki ezt mondta, és kérdeztem tőle, hogy igaz-e engem. Azt mondja: nem. Hát mondom: Csodálom, hogy nem, és mégis véleményem tudott rólam mondani!

Hát ő, megmondja őszintén, a hallottak után ő azt hitte, hogy valami vénasszony vagyok. Mondom: - Hát vénasszony nem is lehetnék, mikor két gyerekem iskolába jár, két kicsi gyerek iskolába jár, mondom, nem lehetek vénasszony, de mondom, azért a megjegyzéséit jobb volna, ha kijött volna a lakásra és megnézte volna, hogy valóban talál-e nálam koponyákat, meg tanál-e nálam sötét szobát, mer még igen is szeretem a világosságot, nemhogy sötétségbe mennék, mer elég az embernek az éjszakai sötétség, nem az, hogy még nappal is. De meg aztán, csak úgy őszintén, a huszadik századba, ahova máma elmennek az emberek, és nálunk nem csak egy egyszerű falusi ember jár. Mindenfajta emberek járnak. Hát be lehet valakit korommal kemni azzal, hogy de én ezt mondom, és ez nem igaz? Egyszer mégis valaki azt fogja neki mondani, hogy: Kérem, hát maga nekem nem mondott igazat! Maga nekem hazudik! De én be se hívom azt az embert, mert én ugyanis tudom, mer én senkit nem kérdezek meg. Itt,

ha bejön, én ugyanis tudom, hogy halottrul akar beszélni, vagy nem akar halottrul. Millió ember van olyan, hogy: De én az édesapámmal akarok beszélni. Mondom: - Kérem, maga nekem azt mond, amit akar, ha én nem látom, nekem maga hiábamondja. És nem tudok helyette beszélni.

Hát én minden embert úgy látok, abba az állapotba, ahogy meghal. Nem úgy, ahogy eltemetik! Abba az állapotában, ahogy meghal, abba a stádiumába, abba a korába. Ha ötven évvel ezelőtt meghalt huszévesen, én huszévesen látom. Megáll az idő!

Már fiatal asszony voltam, husz éves, akkor, amikor volt egy látomásom, amitt talán most annak nevezek.

De annakidején nem tudtam annak nevezni, mert el se tudtam képzelni, hogy az micsoda. Amikor egy alkalommal rosszul lettem, azt hittem, hogy amit én látok, mindenki látja. És szinte kétségbeesően voltam, mikor láttam véres embereket. És amikor ez jött, két éven keresztül, én minden, szinte minden nap rosszul voltam.

Mindennap ilyen rosszulétek jöttek rám. Hol vitt a mentő, hol hozott a mentő, szinte abba az évbe minden pénzünket az orvosnak fizettük, hogy állapítsák meg, hogy ez honnan jött, vagy miért van? Mer én soha olyan könyveket nem olvastam, ilyenekről soha nem beszéltem. Sőt ha valakitől hallot-

tam valamilyen babonadolgokat, nagyon féltém. De Putnok történetében mindig csak azt mondják, hogy már a jósnő nélkül el se tudják Putnokot képzelni, mer ha valahol váltásák, az ország bármelyik területén Putnokon a jegyet, többek között ez, magam is meggyőződtem: Záhonyba voltam vendégségbe, s váltam a jegyet Putnokra kérek. Azt mondja nekem a pénztárosnő:

- Maga is a jósnőhöz megy? Mondom: Én nem, mer pontosan én vagyok a jósnő. Hát szegény annyira megijedt, hogy a bélyegző kiesett a keziből, rámnézett:

-Hát az lehetetlen dolog! Hát egy egész öreg asszont képzelt el! És mondtam, plyan nevetségesnek tartják magukat az emberek. Itt a piaci viszonylatban, minden piacra le szoktam menni, és utánam fordulnak az emberek: Ez a jósnő! Persze, hogy én visszaneéztem egy esetben és rászólok két asszony ott megáll és mutassa. Mondom: Ugye milyen érdekes vagyok? És ugy elszégyellték szegények magukat. Mondom: A homlokokra van talán írva, hogy mindenki ismeri, hogy ki a jósnő?

Na, hiszen ezen nincs mit beszélni, mer énhozzám annyi ember jár naponta is, hogy egy embert könnyű megismerni. Mikor például a lányom menyasszony lett, hát rettenetes szenzációt kevert, hogy na, a jósnőnek férjhez megy a lá-

nya! Hogy én, ki tudja mit, s milyen staférungot vagy mit adok a lányomnak! Hát semmivel se adtam különben, mint egy másik ember. Mégcsak külföldi dolgokkal se láttam el, mint ahogy állították, hogy milyen külföldi staférungot raktam bele. És bent voltam az orvosnál, akkor is az idegeimmel volt probléma.

És mesélik, hogy a jósnő lányának Kennedyné küldte a menyasszonyi ruhát! Dehogy milyen menyasszonyi ruhát küldtek neki! S visszanéztem, s megkérdeztem tőlük, hogy honnan szedték ezt a hülyeséget? Hát azt mondja, hogy: Ugyan ne moggya már, mer Kennedyt azelőtt ülték meg és akkor azt mondja, hogy hisz Kennedyné ki akarta magát vitetni Amerikába, hogy megmondja, hogy ki a férjének a gyilkosa!

Azt elmosolyogtam magam és mondom neki, hogy hát azért semmiképpen nem kellett volna Amerikába kinenni, hogy megmondjam, hogy ki a gyilkosa, de mondom, csak azt mondják meg, hogy honnan szedték ezt a marhaságot? Azt mondja, hogy ne tagadjam, mert ugyanis tudja mindenki. Hát, mondom, nahát, ha ne tagadjam, én meg megmutatom a csekken, ahonnan jött, a csomagszállítón, hogy Kanadából jött a menyasszonyi ruha. Mert az egyik ismerősünk küldte. De nem Kennedyné küldte. Mondom de azért Kanada meg Kennedyné mégiscsak kettő. Hát

azt mondja, hogy: Persze, asszonya, mer maga mindent le-
tagad, mer mondják is, hogy semmit nem mond meg éppen úgy,
mint mikor toldta a házat, aztán a kőművesek kibontották
a sok pénzt! Hát persze, hogy én azt már elnevettem magam.
Azt mondtam, hogy: Nahát, én tudtam, hogy lagikus emberek
is léteznek a földön, de hogy ennyire valaki az értelmet ne
fogja fel, hogyha én építkezek, elfalazom a pénzem, de meg-
várom, hogy a kőműves szedje ki belőle. Hát mondom, még
nekem soha nem volt annyi pénzem, hogy az elfalazásra ke-
rült volna. Mer akkor amikor az ember tényleg, szóval a fér-
jem bányászember volt és két gyerekünk volt, nagyon sokat
dolgoztunk! Annyi pénzt sose tudtunk összerakni, hogy nem
tudom én, még arra is kerüljön sor, hogy elfalazzam. Mer
én azt úgy rájöttem arra, hogy fölöslegesen vitázok az em-
berekkel, mer ők ugyanis a maguk célját viszik és ugyanis csak
azt, szemembe is megmondják, hogy olyan Putnokon nincs mind
én, hát például a férjemnek a bányába, az első férjemnek
milliószor elmondták, hogy annyi pénze nincs Putnokon sen-
kinek, mint neki.

Hát én azt mondtam neki, hogy hát te elég lagikus vagy
ahhoz, mer megmondhattad volna, hogyhát akinek olyan sok
pénze van, az bolond volna a föld alatt dolgozni! Akkor
keresne magának egy könnyebb helyet. De aztán sajnos a
x - lagikus = laikus

férjemre hatott is talán ez a szó, mert ő aztán otthagyta a munkahelyét. Nem dolgozott. Negyvenkilenc éves korába otthagyta, azt mondta, hogy ő utálja a munkát és ahogy az emberek beszéltek, hogy ő neki a keresete nekem csak borra-
való, hát minek dolgozzon ő.

Én mondtam neki, hogy: Ezt pont neked kellene tudni a leg-
jobban! - Akkor aztán ő annyira nekiállt az ivászatnak,
hogy folyton ivott. És én azt mondtam, hogy vegye fel a
munkáját, mert amennyiben nem dolgozik én beadom a váló-
pert, mert én nem vagyok hajlandó egy olyan emberre dolgoz-
ni, aki erős, egészséges ember, de csak azért nem akar, mert
ő utálja a munkát. Mer folyton ezt fujta. És hogy minek, én
azt természetesen, két éven keresztül elvitettem elvonókurára,
elvitettem Egerbe. Utána láttam, hogy semmit nem ér, mer
mindig csak rosszabb és rosszabb, mer csak a pohár. S akkor
mikor egy alkalommal elbeszélgettem róla, hogyha engem nem
néz, a gyerekeket nézze, hát azt mondta nekem, hogy vegyem
tudomásul, hogy ő énnékem borra-
valót nem ad! Én erre föl
fogtam magam és beadtam a válópert, ő meg elment a tanács-
ra és engem bejelentett. És akkor én elváltam tőle!

Mikor hazajöttem, behivat a kórházba hazajöttem, behivattak
a tanácsra. Hát én ideg alapon akkor is olyan voltam, hogy
szinte nyugtatókkal éltem, s mikor felolvasták nekem azt,

hogy a férjem mit mondott be rám, hogy én tízezer forintokat keresek, és 5-6 ezer forintot naponta, hát én, szóval egyszerlen nem tudtam a tartalmát, vagy az értelmét felfogni annak a papirnak, amit nekem olvastak, hanem a férjemnek a gazembersége jutott eszembe hogy egy férj, aki leél 25 évet egy feleséggel, akinek szültem két gyereket, és akkor ilyeneket ad rám! És én nem vettem fel, én, ott tartottak fél kilenctől fél egyig. Akkor elmondták, azt mondta nekem az egyik illető, a megyei tanácstul volt kinn, Bodolai Béla bácsinak hívták, és Csák Józsefnek hívták a másikat, hogy: Jolánka, keres maga azér tízezer forintot minden hónapba. Én azt mondtam neki: Nézze Jóska, ha azt fogja mondani, hogy százezret keresek egy hónapba én azt is aláírom, de most már engem hagyjanak békén! Mer az nagyon rosszul esik és nagyon szégyengyalázat a tanácsnak, hogy egy részeg embernek a szavát fölfogják. De amikor józan volt, nem tudott vele elbeszélgetni senki. És mondom, ha most maguk csak ezt, hogy pontosan ő tudott mindent, hát azt tudhassák, hogy a rosszindulat volt. Mer már látta, hogy most már a cérna elszakadt körülötte és tudta, hogy nem lesz miből megélnie, ha én elválok tőle. Mert ő egész életén keresztül könnyelmű ember volt! Az biztos, hogy volt jó munkás ember is, de utána azt, amikor az italt megfogta, utána nem lehetett vele boldogulni.

És akkor aláírták velem a jegyzőkönyvet azzal a szándékkal, hogy én tízezer forintot keresek minden hónapba és 2000 forintot fizetek minden hónapba adót. És kérdeztem, hogy mondják meg, hogy ez milyen adónak számít? Azt mondták, hogy ^{hát 2 de hód} jövedelemadó. S mondom: Igen? Én 25 éve beszélek, ezt nagyon jól tudják, és már nem adóztattak meg első perctől kezdve? És akkor itt éltem Putnokon. Mikor kértem, hogy adóztassanak meg, azt mondták, hogy a társadalom ilyet nem ismer el. Akkor most elismerik? Hát ez nagyon szégyen a társadalomra!

Sőt. Volt egy olyan szó is, hogy a párttitkár maga megnondta főnt, hogy ez szégyen a putnoki, tanácsra, mert itt éltem. Mer adták volna, ha úgy érezték, hogy a társadalomnak ez a cél nem felel meg, akkor adták volna büntetésnek. De jövedelemadóként szabták rám és öt évre visszamenőleg megadóztattak, 48 ezer forint adót fizetek, 12 ezer forint községfejlesztést! És én azt mondtam, rendbe van, ha adót fizettetnek velem, lassan akkor csináltathatok egy cégtáblát, ki fogom tenni, mint egy kisiparos, hogyhát ha adót fizetek!

A halottlétből származó jövedelmét a 4/1969. kormányrendelet végrehajtása tárgyában megjelent 4/1969. paragrafusi számú rendelet alapján 1969, 1970 és 1971 évekre vonatkozóan, míg 1972-1973 évre vonatkozóan a 42/1941. 12/17 kormányrendelet

rendelet és annak végrehajtása tárgyában megjelent, a 35/1971. 12/17. paragrafusai számú rendelet alapján vontak adó alá az elsőfokú adóhatóság. Az adó összegét a rendelkezésre álló adatok figyelembevételével becsléssel állapította meg az adóhatóság. A becslésnek figyelembe vették a jegyzőkönyvi nyilatkozatot, valamint a rendelkezésre álló adatokat is. Adózóként sem nyugdíjra, sem sztk-szolgáltatásra nem tarthat igényt, mivel terhére általános jövedelemadó van előírva, ezt csupán személyére lehetett kivetni, mivel a halottlétési tevékenységét is ön folytatta.

Aláírás: Farkas Ottó, osztályvezető.

/-Mikor jött ez a levél?/

-Mikor jött? 1976. augusztus 18-án, Ózdról.

És ezen keresztül láttam, hogy most már nincs kiut, mer akárhová irtam, mindenülmen ugyanezt a választ kaptam vissza, kénytelen voltam a munkahelyemet otthagyni.

Dolgoztam az ÁFÉSZ-nál és ott is, hát az emberek vártak rám. Hiába este jöttem haza, ott csappatoskodtak, minden. Azt mondtam: az adónon semmi nem változott, éppen úgy kellett abba az időbe is fizetni az adómat, amíg munkaképes voltam, dolgoztam, 1200 forintos alapfizetésből nemigen tudtam havonta 2000 forintot kifizetni, mer meg is kellett élnem. A férjemtől akkor éltem már külön, elváltam és nem

volt segítségem. A Mátyom 980 forintot keresett, a cipősboltban. Őtyle ugyan fogták az én adómat. Erre azt mondtam, hogyha nem számítanak abba, hogy dolgozom, mégiscsak fizetem az adót, akkor otthagytam a munkahelyemet, és attól a perctől többet beszélek.

Ujabb vonat érkezik, feketeteruhás fiatal pár száll le Putnokon. Ismét a halottlátó-asszony arcát látjuk.

Folytatja mondókáját:

Viszont az, hogy ez az adottságom van, ez alól kibujni nem lehet. És nem is tanulom, de tanulni se lehet, mer olvasni se tudom. Vagy például próbálja egy olyan ember ezt megtanulni, akinek nincs hozzá adottsága, vagy nincs az a látomása! Mer ha bejön valaki, és én nem kérdezek meg senkitül semmit, tehát akkor tudnom kell, hogy minek jött.

ELSŐ JÓSLÁS

A halottlátó szobájában. A halottlátóval szemben:
az asztal elé leül két fiatal és egy idősebb asszony.

A halottlátó:

Ez a néninek a férje volt? Tessék válaszolni, mert itt van egy idős, bajszos bácsi, jelentkezik előbb, és egy fiatal ember, aki hirtelen halállal halt meg.

De várunk rá, mer sir. Így féloldalt van hajtva a feje.

Tetszettek látni halva őt? Mer ezt mutatja.

-Édesanyám! Nem találok szavakat. Nagyon elfáradtam.

Kimentem a házból a viszontlátás reményében.

Anyám! Hogy tuggyak pihenni?

Tessék válaszolni vissza! Fia volt a néninek?

/Női hang/: - Nem.

-Most ki volt ez a férfi? Aki ott volt mellette, mikor a halála bekövetkezett? Tessék válaszolni! Minden szóra választ kérek!

/Női hang/: - Azt nem tudom, hogy ki volt.

- Mer ketten voltak ott körülötte, aszongya, amikor a halála bekövetkezett.

/Női hang/: - Azt nem tudom, ki vót. Idegen vót ott mellette.

-Nem. Ketten voltak, azt mongya. Ketten mentek oda hozzá.

Az édesanyja hol van?

- Az édesanyja otthon.

Mer az édesanyját keresi. És azt látom én.

- Otthon van az édesanyja.

- Az anyját keresi. Tudták maguk? Valakit vádoltak a férfinék a halála miatt is. Ki volt, akit hibáztattak miatta? Mer a fejét nagyon fájdítja. A fejét fogja, így, a mellkasát. Drága, minden szóra válaszoljanak, mer akkor különben

nem tudom, mer koponyaszúródása van és belső vérzést kapott,
nem tudom, tudtak-e róla?

-Igen.

- Mert úgy mutatja magát. És azt mondja: "Csak az bánt,
anyámnak se éjjele, se nappala. Folyton azon sir, hogy már
nem ő halt meg helyembe? Helyettem senki nem jöhetett.
S engemet vádoltak, hogy az én figyelmetlenségemből történt.
Pedig hibás nem voltam, de nincs már társ senki. Mért enged-
tétek, hogy felboncoljanak? Segíteni rajtam nem lehetett,
akkor, amikor az életem legszebb idején lezárni asszemem.
S az ígéretem nem válthattam valóra. Nem ilyen évet akartam
hazavinni. És egyet szeretnék megköszönni. Csak annyit, kö-
szönöm a virágokat, amit közhözötök nekem! És nem tudom,
megmondták-e nektek: rügtön eszemet vesztettem, semmiről nem is
tudtam. Ha tíz orvos állt volna, se mentettetek volna meg.
Anyám a fiukat mikor látja, folyton azon sir, hogy mindenki
ott van, csak nekem kellett meghalni.
S még olyat is mondtak rám, hogy én ittas voltam. Ne gondol-
jatok erre! Nem voltam részeg. S kérdezni szeretném, hogy a
kicsi emleget majd? Ugy szerettem!
Tessók a következőt beküldeni!

A halottlátó-asszony házában teraszán várakoznak az asszonyok. Aki kijön az asszontól, sirva megy el. Egy asszony - sirva - : Jaj fiam, jaj fiam, fiam!

MÁSODIK JÓSLÁS

A halottlátóval szemben most egy férfi, s két asszony ül. A feleségét keresi.

/Női hang/: - Itt vagyok.

- Azt mondja: "Kedves feleségem. Nem találok szavakat.

/sirás hallatszik/ Hogy jutott eszetekbe, hogy elgyüttetek?

Feleségem! Éjszaka miért nem alszol? Miért mindig oda veted

a szemed, ahol engem feküdni láttál? Ha tiz orvos lett volna

mellettem, se mentettetek volna meg. Vérkeringési zavarain

lettek. A munkahelyemről el tudtál-e rendezni mindent?

Megkaptad a járadékokat? - Amit elhatároztál, hogy a síromat megcsinálod, hagytam én ott neked elég bánatot."

Tessenek kérdezni valamit tőle!

/Női hang/: - Mit kíván?

Semmit nem kér, mer lelkileg mindent megkapott, amire szüksége

van. Különbben azt kérdi, hogy elhatározták, hogy a sírját

megcsinálják. Azt mondja: Nem kértem áldozatot, csak annyit,

hogy imádkozzatok értem, mer a halálomra nem voltam

elkészülve.

- Köszönjük szépen.

/Majd a pénzt, száz forintot, leteszik az asztalra, s
kimennek./

-Köszönöm szépen, tessék a következőt beküldeni.

A várakozók között sirva megy le a lépcsőn két gyászruhás
asszony,

/Egy pillanatra álljon meg! Mondja! Igazat mondott?/

/Egy asszony/: - Száz százalékgig. /sir/

HARMADIK JÓSLÁS

Három fiatal nő, s két fiatalember ül az asztal köré.

A halottlátó:

- Férfi halottal akarnak beszélni? Tessenek válaszolni!

Minden szóra választ fogok kérni. Itt egy ember halott

jelentkezik. Hoz magával egy gyermek halottat is, erről

tudnak? Kicsi gyerek volt, amikor meghalt. És neki a mellé-
nek mi baja volt? Mer ilyen fulladósan beszél.

/Egy asszony/: - Igen fulladt.

A felesége hol van? Feleségemnek szól és gyermekeimnek be-
szól. De kik voltak mellette négyen, mikor a halála bekövet-
kezett? Négyet mond.

/asszonyhang/: Mindenki ott volt.

- Igen. Drága gyerekeim, kedves feleségem!

De nagy fájdalommal értem el idáig! De szeretnék letérdelni és megcsókolni a kezed, hogy bocsáss meg nekem. De nagyon sokat kértél, de nem fogadtam meg a szavad. Sokat éreztem, hogy nem bírok. Valami majd megfojtott. Ugy éreztem. Sok éjszakát ülve tötöttem el.

- Fiam! Álmodtál velem. Ugy láttál, mint élőt. Mintha otthon lettem volna. Nagyon fájt, hogyha bementetek a házba, sokat odavetettétek a szemeteket, ahol engem feklidni láttatok. Mér mondtad feleségem: ha feklidnék is, csak ott vónék, hogy tudnál kihez szólni. Tudod, sose tudok magamnak megbocsájtani, mer min az utolsó időbe, nagyon ingerült, ideges vótam. Magamra is haragudtam, hogy élek, hogy tehetetlen vagyok. Tán soha nem lett volna szabad egy nyelet italt elnyelnem. De nem hallgattam. Tudtad te azt, hogy a szívennel probléma vót? És a tüdőmmel? Mer érzéskülleteim vótak és úgy tuttam, hogy asztnám van, mert megfojt valami.

Nem tudok panaszt ejteni, mert hiába mentem orvoshoz, nem vót gyógyír. Csak az isten két évet adott volna még a számomra. Még a családomat láttam volna, hogy az élet utjára indulnak! De erre nekem idő nem jutott.

Nem kérek tőletek mást elhatározástok fiaim, hogy a síromat meg fogjátok csinálni. Nem kérek áldozatot. Hagytam én ott

nektek elég bajt! Csak azt szeretném megmondani, nagyon rosszul esik fiam a viselkedésed. Nem úgy alakul a helyzeted, mind ahogy szeretnéd, vigyázz! Mert nem tudod, mi elejbe nézz! Anyádnak nagyon sok keserű szavat adtok, pedig neki nem vót terhére egy nagy családot felnevelni. És sokszor úgy érzi, hogy nincs senkije, csak a fájdalom maradt. Megpihentem, mert mit ért az életem? Hisz élő halott voltam. Már énnékem ugys teher vót a sorsom. Ne féjjetek tőlem, én már visszamenni nem tudok. Nem vagyok egyedül. Anyámékkal találkozok.

-Jessenek kérdezni valamit!

/Egy asszony/: - A halálába bele van-e nyugodva, amit...

- Mindenben meg van elégedve, úgy, hogy senkit a világon nem kíván, mert a temetését, mindent jól csináltak, úgyhogy szóval fölültöztetve is, rendesen fölültöztették. És ott hoz magával két kicsi gyereket, kettőt.

/Egy asszony/: - Igen.

- Azok ott vannak mellette.

/Egy férfihang/: - Köszönjük szépen.

- Köszönöm szépen.

A teraszon fehérhaju feketékendős asszony sirva bizonygatja a halottlátó igazát:

- De teljesen mindent, mindent. Mindent úgy mondott. Mint ahogy élő szavaival.

/-Mégis mit mondott? Próbálja meg felidézni!/
megpróbál napomig

- Nagyon nehéz erről beszélni. Mindenesetre /sirva/ sajnál nagyon.

/-Hogát?/

- Hogy egyedül maradtam, igen. Van ugyan családom, de fél, hogy nem tuggya majd, hogy bármak velem. És, hogy a lakást is ne adjam ki a kezemből. Ott maradjak, ahol ő élt velem. Meg mindent, mindent, amíg otthon volt is, mindent úgy mondott pontosan.

/-Miket?/

- És a kórházba is, mondta, hogy sajnál és ha vittem bármit akkor úgy mondta, hogy mindennek örül, de a legjobban annak, hogy elmentem: neked örülök a legjobban. Mindig így mondta. És pontosan így van!

NEGYEDIK JÓSLÁS

Most egy fiatalasszony, s a fiatalasszony apósa és anyósa
ül a halottlátóval szemben.

A halottlátó:

- Ferfi halottal tetszenek akarni beszélni?

/Egy asszony/: - Igen.

- Itt egy fiatalember halott jelentkezik. Erről tetszenek
tudni?

- Igen.

- És a fejének mi baja? A fejit fogja. Így féloldalt van a
feje. Mer én most azt a stádiumát látom, ahogy a halála
bekövetkezik. És ki volt mellette három, amikor meghalt?

- Én is mellette voltam, a felesége is.

Hármat mutat. De a szüleinek szól:

- Anyukám! Drága jó apám! Nem találok szavakat. Hogyan ju-
tott eszetekbe, hogy eljöttetek? Hisz elmentem tőletek szó-
nélkül. Anyám! De szeretném megcsókolni a kezéd és azt mon-
dani neked: nyugodjál meg, mert mindenkit vádoltál miattam.
Tudod, hogy bárhová vittetek volna, nem volt orvosom. Fárad-
tan jöttem ideig. És az fáj a legjobban, hogy sokat elsirod
magad, éjszakákat, apuval mindig rólam beszéltek. Nekem a
legnehezebb. Mer az életem legszebb idejém lezárni a szemem.

De sose tudok önmagamnak megbocsájtani. Nagyon rosszul esett. Nagyon fáradtan jöttem el, mert talán nem kiméltem magam. Amikor beszéltek az orvossal, megmondta-e nektek az igazat? Tudjátok-e, hogy nem segít rajtam senki? Azt kérdezem: a feleséggel megvan-e a békesség közöttetek? Mert borzasztó fájdalmas volt, hogy az isten csak öt évet adott volna még! Hisz annyi terv volt előttem! Fáradt voltam, nagyon fáradt. Sokszor ingerült, idegessé váltam. Anyám! Amit elhatároztatok, hogy a sírom megcsináljátok. S nem kívánhatjátok, hogy a feleségem értem áldozza magát. Ugy mongyátok meg neki: én nem akarom. Mert hagytam én ott elég bánatot. Nem vagyok egyedül. Nagymamáékkal találkoztam.

- Tessék kérdezni és válaszolni vissza!

/Egy asszony/: - Van-e kívánsága, valami tőlem?

- Semmit se kére. Mindent megkapott, mindenbe bele van nyugodva. Különben ő saját magát is vádolja a halála miatt.

Egy asszony: - Köszönjük szépen.

A halottlátó: - Tessék a következőt beküldeni!

A várakozók mozgolódnak a teraszon.

Késő van, hideg van, sokan vannak. Mindenki be szeretne már jutni.

Az asszony kijön "rendet teremteni".

/Egy asszony/: Teccet mondani, a malt csütörtökön el tetszik utazni, nem gyűttem. Mondom, mán most biztos itthol tetszik lenni, azér most gyűttem. Most csütörtökön.

Tetszik tudni hogy hogy van. Itthon vagyok én, mer hát fogadok én minden héten. Dehát ha száz fejem volna, akkor se bíránám. Akkor se bíránám. Amit meg nem tehetek, nem tudok micsinálni. Mer azt mindenki elvárja tőlem, hogy őszintén beszéljek. Ha egy szóba megtévedek, akkor meg bajt csinállok saját magamnak. Ugy, hogy azt nem lehet.

/Egy fiatal lány/: - Tessék szives lenni most!

Mán másodszer jüttem és olyan nehezen tudok menni.

Én elhiszem, drága. Mindent megértek én. De most mondja meg, kit válasszak ki belőle? Nem tudok mit csinálni. Ugyis még egy bizonyos ideig amig valamelyik halott itt van, azt tudom beszolítani csak egyedül. Én nem tudom kiválasztani, hogy: ide maga jüjjön, vagy maga jüjjön. Csak a hozzátartozót hívhatom be. Nem tudok mit tenni végképp.

/fiatalasszony-hang/: - Nekem most halt meg az uram, ha mondana róla valamit...

- Dehát halott nélkül hogy fogadjam el? Hát először látnom kell a hozzátartozóját. Hát nem ugy van, hogy leülök, azt mondom! Hát azt meg is kell látnom, hogy kirül fogok beszélni! Hát azt maga hiába mondja nekem, hogy én az uramrul akarok beszéltetni, ha egyszer az nem halott! Énnekem azt

magamnak kell meggyőződni, hogy ki a halottja! Mer anélkül
nem tudok beszélni!

- Nem látja? Nem jelentkezik?

- Nem azért, hogy nem jelentkezik. Hát fáradt a fejem, és
nem bírom. És ugye, akik előbb jönnek, látom, hogy jön.
Van olyan, aki utoljára bejön, de már a halottja is itt
van, akkor azt kell elfogadnom. Nem tudok mit csinálni.

/Öregasszony-hang/: - Másodszor vagyok itt, de ebből nem
lesz semmi, mink nem jutunk be mára!

/Másik nő/: - Hát nem, má majd megfagyok, a lábam is fázik.

- Jaj de sokan vagyunk!

/Maga először van itt? S kitől hallotta, hogy Zolánka?/

- A vonaton beszéltek.

/-Merrefelé?/

- A budapesti vonaton.

/-És mit mondanak róla? Mit mondtak, hogy?/

- Hát hogy igazat mond. És elszántam magam, hogy én is
eljövök. A szomszédasszonyom a kutha ugrott hirtelen és
szeretném megtudni, hogy már tette? Nagyon jó szomszédok
vótunk.

/-Hova való?/

- Enődről jöttem.

/-Máhez van az közel?/

- Mezőcsáti járás, Borsod megye. Igen.

/-És mikor ugrott a kutba?/

- Junius harmadikán.

/-És maga mire gondol, hogy miért tette?/

- Hát eljövök, hogy beszéltek a vonatba, hogy a néni igazat mond, hát eljövök, hogy hátha megmondja, miért tette?

/-Nagyon szerette a szomszédját?/

- Nagyon. És senki nem tudja, hogy mér tette.

/-Családja se?/

- Az se. Ez a szomorú.

ÖRÖDIE JÓSLÁS

Egy kicsi, feketekendős öregasszony ül egészen közel a halottlátóhoz.

Most tetszik hallani, ha halkabban beszélek?

/Öregasszony motyogva mondja/: - Ha keményebben...

- Na de nagyon erősen nem tudok, mer akkor azt nem fogom

érteni. Tessék akkor idejönni. Ide tessék helyet foglalni!

Itt jelentkezik a néninek a férje. Tetszik erről a bácsiról tudni?

/Öregasszony/: - Igen.

- Ő jelentkezik. És van egy fiatalember halott, aki hirtelen halállal ment el. Ez pedig édesanyámnak szól.

/Sirva/: - Igen.

- A fia haláláért kit tetszett hibáztatni?

/Az öregasszony sirva/: - Igen.

- Édesanyám! Drága, jó anyám, hogy tudott eljönni? Üregségére, anyám, miért törekedett? Hisz már nem tud belenyugodni? Már mongya nekem mindig, hogy maga halt volna meg helyembe inkább? De nem lehetett. Anyám, szerencsétlen órába születtem. Nagyon nehéz volt a kereszt rajtam. Csak azt nem tudom, hogy maga mindenkit hibáztat a halálomért. Édesanyám! Tegyja maga nagyon jól, hogy az én életem mi volt. Csak meg tud-e nekem bocsátani? Mert talán nem köszöntem meg, amiért fölnevelt! Sokszor én is rosszul cselekedtem, rosszul szóltam, anyám. Felejtse el mindent! Ha tudná, hogy milyen kálvárián mentem keresztül! Én éreztem már, az utolsó két hét két évet jelentett a számomra. A családdal mi van, anyám? Meg tudnak-e egyezni? Megvan-e közöttük a békesség? Mert nagyon rosszul esik, hogy azt mondja, hogy senkim sincs, fiam, már hagytaál itt? Édesapámat megtaláltam azt kérte tőlem: Fiam, azt hittem anyáddal találkozok. Anyám, köszönöm az imádságát, amit lelkem üdvéért felajánlott, de senkit ne hibáztasson! Csak annyit kérek, hogy lelkiileg nyugodjon meg!

Az idő lejár. Nem egyszerre születünk. De édesanyám,
ne ríjjon! A sorsom nem kerülhettem el, hiszen nem vol-
tam gyerek. Édesapám azt üzente, hogy mongyam meg édesanyám-
nak, ha bekövetkezik a sorsa, oda tegyék, ő mellé, nor
magával akar megpihenni.

Tessék kérdezni valamit!

- A betegségiről tud-e valamit?

Igen. A gyomrát fogja, nénikém. Itt fájtsaa, meg a szivét.
Meg a fejét is.

- Dehát három-négy orvos gyógyította, tudták azt, és nem
szűltak!

Azt mondja itten, hogy a nénit nem akarták ezzel háboríta-
ni, mert tudták azt, hogy a néni már idős és nem akartak
fájdalmat okozni a számára, hogy lássa a fiának a szenvedését.

Az asszony füláll, befejezte a jóslást. Az ajtóhoz megy,
hivná már a következőt, de az öreg néni még egyre kotorász
a motyójában, sirva keresgéli féltve őrzött pénzét, hogy
kifizesse a jóslást.

Az öregasszony: - Az isten álgya meg!

Két fiatal lány indul kiélé a halottlátótól az asszonyok
gyűrűjében. /A kérdésekre a lányok felváltva válaszolnak/

- Mit mondott?

- Hát azt fájdalmas még mondani is. Fájdalmas mondani.

De mindent, ahogy történt, mindent, mindent. Gyerekeitül.

Azt is tulta, hogy édesanyám nem tud elgyülni, mer beteg.

Hogy a gyerekei vagyunk. Szóval mindent, mindent.

- Viszontlátásra.

A feketekendős lány támogatja sánta testvérét.

Ahogy mennek sirva, kopog a bot a lépcsőn, a ház előtt.

HATODIK JÓSLÁS

Egy fiatal cigány pár jósoltat.

A halottlátó:

Itt van egy gyerekhalott, erről tudnak? Ez egy régebbi halott már.

/A férfi/: - Gyerekhalottunk nincs!

- Igen? És az a fiatalember? Aki most halt meg, utoljára?

/A férfi/: Nem, az apóson halt meg.

Mer ezek együtt jönnek. Egy öregnema is van mellette és

ő hozza magával a gyereket is. Ez magának édesapja volt?

/Az asszony/: - Igen.

- Mert lányának szólítja. De ki volt ott mellette négy,

mikor a halála bekövetkezett? Mer négyet mutat, hogy né-

gyen mentek oda hozzá, de má szólni nem tudott.

/A férfi/: - Én is ott voltam akkor pontosan.

- Itt fájditja. Tudták, hogy mi volt a baja? Mer ide mutatja a fájdalmát, meg a fejére.

/A férfi/: - A betegségit nem nagyon ismertük.

/Egy asszony/: - Nem szurták meg.

- Láton, láton, drága, de itt a mellét fogja, tudja?

A mellét fogja nekem, és így féloldalt van hajtva a feje.

De kivót ott, kettő? Ott, ahol a halála bekövetkezett, ott?

Kik vótak ketten, akik a halálát okozták, na, hogy ugy megértsenek?

/Az asszony/: - Rokonai, gyerekei.

- Mer azt mondja: Lyányom! Drága gyerekeim! Hogyátok meg, hogy egy szó miatt kellett meghalnom? Azt mondták, hogy én kötöktem, hogy én kezdettem ezt el. Nem voltam hibás! Gyermekem, ne álljatok értem bosszút, mert sajnos semmisen ugy vót. Mindenki megnosta kezét, kezét a halálomtól és mindig csak engem vádolnak. Az élő eret vágták meg akkor, amikor engem megváltak. Mingyár nem dőltem el. Akkor, amikor odaugrottak, fölemeltek, látták, hogy a vérem folyik. Fiam, köszönöm neked a segítségeteket. Csak az bánt, hogy a tárgyaláson mire mentek? Mit tudtok róla? MÉR vót az a két ember, aki ellenem beszélt? És azt mondták, hogy én vótam az oka mindennek. Engem már senki nem véd. Leányom,

a családdal mi van? Anyád bírja még a terheket? S nem tudok belenyugodni, mert én még erre elkészülve nem vagyok. Csak oda ne mentem volna! Sose bocsájtok meg önmagamnak! Hogy köszönjem meg a virágokat, amit kihoztatok nekem? Velem! Egyszer ellentét volt közöttünk. Nem haragszol rám? Bocsássatok meg nekem! Én magamnak nem tudok megbocsájtani. Ketten voltak és hátulról éreztem először a fejemen egy ütést. Tattatok-e rula?

- Kérdezzenek, és válaszoljanak neki vissza!

- /A férfi/: - Erről nem tudunk.

- Nem tudták, hogy a fejit megütötte? Ki volt mellette ott kettő? Ott, ahol megszurták? Ketten.

/Egy férfi/: - Nem, az én apósomat nem szurták meg!

- Most nem tetszik engem érteni, hogy mit kérdeztem.

Ki volt, aki ott megütötte a fejét, mert így féloldalra van dőlve? Nem látták őt meghalva?

- Nem.

- Mer ilyen kapkodva szedi a levegőt, ilyen nagyon nehezen beszél, és azt mondja, hogy ketten mentek oda hozzá, de már ő akkor szólni nem tudott. Megfult különben, mert vérkeringési zavart kapott, mer azt mondja itten, hogy a tüdejire vérrög ment és megfult. Mer kettőt hörgött.

Még valami két férfi füllemelte, a fejét még megdörzsölték,

rázták, de szólni nem tudott. Érti?

Mer én arrul a percéről beszélek, amikor hal megfele.

De mikor most, inekciót adtak neki? Vagy mit csináltak

vele? Mer azt mongya, mikor már megszurták, ő ná akkor

érezte. Mer azt mutatja, hogy mikor megszurták, már akkor

ü érezte, hogy ő ná jobban nem lesz. Érti? Na most, ezt

a szurást, nehogy késsel gondoljanak mán hogy szóval

nehogy erre, egy gyilkosságra gondojjanak. Mert - azt

mondja - amikor megszurtak, aszondja - adták az inekciót,

már akkor ő tudta, mer vénás inekciót kapott, hogy megul,

hogy nem kap levegőt. És azt mondja, hogy így kapkodja a

levegőt, de teljesen vér nélkül maradt. Különben enni

nem tudott, mer nagyon be van esve az arca, és azt mondja

itten, hogy ő saját magát okolja, mer sose kimélte magát.

És azt mondja, ha hazamentek, a gyereket csókoljátok meg

helyetten, hogy ne sirjon.

- Fiaatalember, maga már vádolta egy időben az orvost a haláláér az apósának?

/A férfi/: - Én, az orvost?

- Valaki hibáztatta az orvost, hogy nem voltak tisztába a betegségével.

/A férfi/: - Avval nem voltunk tisztában.

- Nem maguk.

/Egy férfi/: - Én nem vádoltam.

- Mer valaki azt mondta, hogy mer az orvos, ha lett volna, tán tudtak volna rajta segíteni. Azt mondja, hogy: Ne vádoljatok senkit, mer ha tiz orvos át vóna mellettem, se mentettek vóna meg, mer érszülkületeim vótak és megfultam. Kettőt ^{chopli} hörögtem és többet semmit se tudok.

/A férfi/: - Erről nem tudok, én nem vádoltam, ilyet nem is tudok, hogy a családban volt. Lehet.

- Valami férfi. Valami férfi, mer azt mondja, hogy akkor amikor rosszul lett, valaki kiabált orvosér. De azt mondja, ha tiz orvos lett vóna, akkor se tudták vóna megmenteni. Különben, mondom: megfult, a szivire vérrög ment, ezt mutatja. Mer így félöldalt van, mondom, hajtva a feje, mer én azt a percét látom, ahogy meghal.

- Most kérdezzenek valamit, amire kíváncsiak, vagy amit tudni akarnak.

/Egy asszony/: - A kívánságát szeretnénk hallani.

- Nincs kérése drága, mer így megkapott mindent, amire szüksége van.

/Az asszony/: - Köszönjük.

A jóslás után már az ajtóban megcáfolja a halottlátó szavait az imént beszéltető fiatal cigány-házaspár.

/Az asszony/: - Apukámat nem szurták meg, úgy ahogy ő aszt montá, szurással és elesett, a feje elejtve van. Hát egyáltalán nem, mer ágybafekvő beteg vót egy hónapig, és fekütt egyfolytába. Hát persze én a halálát nem láttam, mer én idegbetegi állapotha vótam akkor is és kint vótam. De utána is a férjem, ő ott vót és azt mondja, ki vót az a két egyén, aki őt megölelte vagy megfogta. Hát én tudomásom, erről se tudok.

/A férfi/: - Hát én két dologér jöttem ide, a tudoshoz, azt szeretném csak megemliteni:

- Az egyik az, hogy míg az apósom beteg vót, és nagyon sokat törődtem vele, éjszakákat fűm vótam vele. És mindig azt montá nekem, mer én megkérdeztem, montá az anyósom, hogy kérdezd már meg, hogy mi az utósó kívánsága, azon a déten persze, mikor meghalt. Asztán mindig kérdeztem, hogy: "Apuka, mongya má meg, mi az utolsó kívánsága, mégis, ha oda kerül, hát legalább tudjunk róla?"

"Ne félj fiam, azt mondja - majd neked meg fogom mondani."

"Hát egyik ez döbentett meg, hogy eljöttem ide, azért jöttem is el ide, hogy hát én esztet megtudtam vóna, hogy mi lett vóna az utolsó kívánsága, mer persze az apósom can váratlamul meghalt, hogy aztán énnekem nem hagyta ki az utolsó kívánságát.

/És megtudta?/

- Nem tudtam meg, mer eztet én a tudósasszontul, én eztet nem kaptam, szóval ő nem is említette ezt nekem. A másik az, hogyhát én intéztem neki az összes gyász, temetését, szóval minden temetést, én vettem esztet a nyakamba, hogy én ezt elintézem neki. Hát én azért ugy gondoltam, hogy hát ezt nekem csak megköszöni, az apósom. Há nem azért, hogy na, mit tudom én, fölpanaszolásképpen, hanem gondoltam, hogy mekköszöni nekem eszt a fáradságot mind ahogy szokás is mondani, hogy hát mekköszöni a fáradságot vagy valami. De ezt se mondta a tudóné nekem. És különben egyáltalán, én nem tartom jellemesnek eztet. Szóval énszerintem ez, ez, van benne némi mit tudom én milyen beszélgetés, ami mongyuk rávilágít valamit, de több szavak, nem igaz benne, én szerintem.

/-Mégvannak elégedve vele?/

- Hát én nem vagyok megelégedve vele, én őszintén megmondom. Mer eleinte kezdte, olyat mondani, hogy megverték, agyonszurták, a fejit megütötte. Hát én ott vótam az utolsó percig, pontig, mig meghalt is, hát őt nem bántotta senki, az ég világon nem nyult hozzá senki. Csak elalutt, aszt akkor jó van, nem szót többet. Hát köszöni a virágot, na még ezt azt utólagosan emmyit mondott: köszöni a virá-

got. Hát nem aszondom, Mindszentkor vittünk mink is virágot, de hát az olyan dolog, hogy egy Mindszentre, igaz-e vagy virágot vagy koszorút szoktak vinni. Hát én gondolom, hogy ezér is mondhatta, hogy köszöni a virágot. De hát én, én szerintem nem vagyok megelégedve, a szerény tudásommal, de hát mondom, hogy...

/Az asszony közbevág/:

-Jobban arra voltam kíváncsi, hogy a féldecit ugye mekköszöni-e, mer hogy a faluba van egy mindszentes, ilyen hát szentes, idős néni, hát aput nagyon szerette, mer apunak az édesapja is csordás vót, meg ő is, az édesapukám is csordás vót, s azt monta nekem, hogy: Valika, aszt mongya, te apud helyébe inkább gyertya helyébe féldecit vigyél, mer ő nagyon szerette az italt. És szintugy nagyon vártam, hogy hát ha egyebet köszön, akkor talán ezt nekem mekköszöni, mer én mig élt én a lekisebb, ötforintom is neki attan. Apunak. S mindég ugy gondótam, hogy legalább eszt. Eszt az egyet vártam, hogy ugye mekköszöni-e vagy nem.

/-És nem köszönte meg?/

- Nem, hát errül még álmodni se, nem is. A virágot én, egyebet én nem vittem, csak most Mindszentkor. A többi nem aszt mondom, a többi testvérem vitt mindig, állandóan. De én nem. Hát ugy, hogy én többet ide nem is jövök.

A halottlátó asszony közelképen "ítéletet mond önmaga felett".

Mer mindig azt mondtam, ha egyszer engem egy ember azt mondja, hogy "Kérem, maga nekem nem mondott igazat, nem mertem volna kimenni az utcára. Mer magamba ismertem volna föl azt, hogy egy szélhámos vagyok. Mer végeredménybe talán az emberek is azt mondták volna rólam. Habár így is mongyák sokan.

A halottlátó asszony ballonkabátba öltözve kilép a házból, lejön a lépcsőn, s beszáll a várakozó autóba, az oktató mellé.

Oktató: - Kézifék! Indexet kirakni.

A halottlátó: - Most ez?

Oktató: - Igen, mehetünk. Kuplungot fel! Kicsit jobban. Gázt. Kicsivel nagyobb gázt tessék!

Az autó elgyötürt motorja felbőg, s a tanulóvezető elindul az autóval.

A motor bugása lassan zenével keveredik.

Csak az asszony feszült tekintetét, profilját látjuk, amint görcsösen kapaszkodik a kormányba.

/elindul a vége főcím/:

dramaturg:	Gere Mára
zene:	Jeney Zoltán
	Sary László
	Vidovszky László
ének:	Csengery Adrienne
hangmérnök:	Wechter Ernő
vágó:	Kollányi Judit
archív fényképfelvé- telek:	dr.Király József pszichológus
gyártásvezető:	Jankovits Márta
	Faludi Béla
felvételvezető:	Könczöl Kriszta
fővilágosító:	Szirti László
fényképezte:	Pap Ferenc
rendezte:	Moldován Domokos

MAFILM, Híradó és Dokumentumfilm Stúdió és a Magyar
Televízió, 1977.

